

Stab Kanslienheten
Arminé Kanakanian
Kanslichef

MISSIV

Remissvar En skärpt syn på brott mot journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner (SOU 2022:2)

SAMMANFATTNING AV ÄRENDET

Riksdagen har genom ett tillkännagivande uppmanat regeringen att se över bestämmelserna och återkomma med förslag om ytterligare straffskärpningar för brott mot journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner.

Utredningen lämnar följande förslag:

- En ny straffskärpningsgrund införs som innebär att det ska ses som försvårande att den brottsliga gärningen begåtts mot en person på grund av att han eller hon eller någon närstående yrkesmässigt bedrivit nyhetsförmedling eller annan journalistik.
- Två nya gradindelade brott införs i brottsbalken. Brotten ska betecknas våld eller hot respektive förgripelse mot utövare av viss samhällsnyttig funktion. Med utövare av viss samhällsnyttig funktion avses hälso- och sjukvårdspersonal, personal inom socialtjänsten, räddningstjänstpersonal samt utbildningspersonal inom skolväsendet.
- Straffskalan för brott mot tystnadsplikt skärps och brottet grovt brott mot tystnadsplikt införs. Utredningen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2023

Bakgrund

I nuvarande lydelse i brottsbalken, närmare bestämt 17 kapitlet, finns det regleringar som skyddar tjänstepersoner. Enligt Bestämmelsen i 17 kap. 1 § brottsbalken döms den som med våld eller hot om våld hindrar eller försöker hindra en tjänsteman i dennes myndighetsutövning. Även försök att tvinga fram ett visst beslut eller att hämnas är straffbart. Straffskalan för brotten skärptes 2016 då det infördes ett grovt brott samt att ringa brott togs bort (prop. 2015/16:113). Ytterligare en skärpning för grova brott infördes 2020 (prop. 2018/19:155).

Stab, Kanslienheten

Stärkt skydd för journalister

Utredningen anser att det framför allt i sociala medier råder ett uppskruvat och hårdnande samtalsklimat i det offentliga rummet. I underlaget framkommer att en stor andel journalister uppger att de anpassat sin rapportering vilket oroar utredningen eftersom det riskerar att begränsa "tillgången till korrekt och obegränsad information om viktiga samhälls skeenden".

Utredningen förslår att det i 29 kap. 2 § brottsbalken tillförs en straffskärpningsgrund för brott som begåtts mot en person på grund av att han eller hon yrkesmässigt bedrivit nyhetsförmedling eller annan journalistik. Straffskärpning ska också tillämpas om brottet riktats mot en närstående.

Sala kommun förordar denna straffskärpning. Sala kommun ser dock en brist i att personkretsen avgränsas till personer som "yrkesmässigt bedrivit nyhetsjournalistik eller annan journalistik" då opinionsbildare och journalister som är yrkesverksamma vid massmedieföretag inte omfattas av personkretsen. Utredningen visar att utsattheten för hot och hat bland dessa opinionsbildare och andra aktörer som deltar i den offentliga debatten är mer svårbedömd (SOU 2022:2, s. 273) och konstaterar samtidigt att de som saknar redaktion eller en större organisation att vända sig till är särskilt sårbara.

Skyddet för viktiga samhällsfunktioner

Det finns ingen legaldefinition om vad som utgör en samhällsnyttig funktion. Enligt utredningen är begreppet inte lämpligt att använda i en straffrättslig reglering (SOU 2022:2, s. 166). Utredningen väljer därför i stället att med utgångspunkt i statistik och undersökningar försöka ringa in grupper som i dag saknar ett uttalat skydd.

De grupper som utredningen menar behöver ett förstärkt skydd mot hot och trakasserier är personer verksamma inom socialtjänsten, utbildningsväsendet, räddningsverksamheten och hälso- och sjukvården. Utredningen konstaterar att utsattheten för brottsliga angrepp bland hälso- och sjukvårdspersonal, personal inom socialtjänsten, räddningstjänstpersonal och personal inom skolan har bestått över tid trots att andra åtgärder vidtagits för att förbättra arbetsmiljön för dessa grupper, såsom till exempel framtagandet av skyddsutrustning, förstärkta säkerhetsrutiner och överfallslarm. Även om ett förstärkt skydd för de föreslagna yrkesgrupperna i första hand inte kan uppnås med hjälp av straffrätten, bedöms det att straffrättsliga åtgärder kan göra att tryggheten hos och respekten för de personer som arbetar inom de utpekade yrkesgrupperna ökar.

I förslaget till författningstext anges "utövare av viss samhällsnyttig funktion" som "1. hälso- och sjukvårdspersonal, 2. personal inom socialtjänsten, 3. räddningspersonal, 4. utbildningspersonal inom skolväsendet." Den som med våld eller hot om våld förgriper sig på en utövare under hans eller hennes tjänsteutövning döms till böter eller fängelse i högst två år. Är brottet grovt, till exempel genom att våld av allvarligt slag utövats eller om hotet förstärkts med vapen eller "anspelning på ett våldskapital", är straffet lägst ett år och högst sex år.

Stab, Kanslienheten

Även den som på annat sätt utför en gärning med syfte att påverka eller hindra eller hämnas för en tjänsteåtgärd kan straffas för "förgripelse mot utövare av viss samhällsnyttig funktion" till böter eller fängelse i högst sex månader. Om brottet bedöms som grovt föreslår utredaren fängelse i högst fyra år.

Förslaget innebär således att det införs två nya gradindelade brott som ger ett motsvarande skydd som 17 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken, med den skillnaden att det gäller utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner. För att skapa god överensstämmelse med straffbestämmelserna i 17 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken föreslås brottstyperna benämnas som:

- Våld eller hot mot utövare av viss samhällsnyttig funktion,
- Grovt våld eller hot mot utövare av viss samhällsnyttig funktion,
- Förgripelse mot utövare av viss samhällsnyttig funktion, och
- Grov förgripelse mot utövare av viss samhällsnyttig funktion.

Sala kommun förordar införandet av dessa två nya brott "våld eller hot mot utövare av viss samhällsnyttig funktion och förgripelse mot utövare av viss samhällsnyttig funktion".

Tjänstefel och brott mot tystnadsplikten

Det är en grundläggande rättsprincip att det ska gå att utkräva ansvar av dem som är satta att sköta gemensamma angelägenheter i samhället.

Utredningens slutsats vad gäller ansvarsutkrävande är att dagens bestämmelser är adekvata. Utredningen föreslår dock en skärpning av påföljden för brott mot tystnadsplikten. Straffskalan för brott mot tystnadsplikt skärps och ska vara böter eller fängelse i två år. Straffbestämmelsen kompletteras också med en egen straffskala och egen rubricering för grovt brott; grovt brott mot tystnadsplikt. Straffskalan för det grova brottet ska vara fängelse i sex månader till fyra år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen har avsett ett stort antal uppgifter, kunnat medföra allvarlig skada eller annars varit av särskilt farlig art. För grovt brott mot tystnadsplikt ska det krävas uppsåt.

Förenklat kan förslag till förändringen beskrivas som en åtgärd för att upprätthålla allmänhetens förtroende för att uppgifter som omfattas av tystnadsplikten inte röjs. Straffskalan har inte förändrats under de senaste 50 åren och speglar enligt utredningen inte allvaret av att tystnadsplikten bryts.

Sala kommun förordar skärpningen av straffskalan för brott mot tystnadsplikt.

Stab, Kanslienheten

FÖRSLAG TILL BESLUT

att kommunstyrelsen antar remissvaret som sitt eget och inlämnar remissvaret till justitiedepartementet.

Bilagor:

- 1 En skärpt syn på brott mot journalister och utövare av vissa samhällsnyttiga funktioner (SOU 2022:2)

Stab, Kanslienheten

CHECKLISTA

**Checklista avseende Barnperspektivet, Landsbygdsperspektivet
och de Horisontella principerna**

Förklaring om de olika begreppen finns nedan.

Barnperspektivet

- Innebär insatsen att barn och ungdomars hälsa sätts i främsta rummet? JA NEJ
- Påverkar denna insats barn och ungdomars sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter och situation till det bättre? JA NEJ
- Innebär insatsen att barn och ungdomars rätt till en god hälsa beaktas? JA NEJ
- Har barn och ungdomar fått möjlighet att uttrycka sin mening om insatsen? JA NEJ
- Har särskild hänsyn tagits till barn och ungdomar med funktionsvariation - fysiskt och/eller psykiskt? JA NEJ
- Tar insatsen hänsyn till barnkonventionens text om "till det yttersta av sin förmåga"? JA NEJ

Landsbygdsperspektivet

- Bedömer ni att beslutet kommer att innebära särskilda konsekvenser för landsbygden – nu eller i framtiden? JA NEJ
- Vid **JA** hur bedömer ni att beslutet påverkar:
- Att det blir svårare att bo på landsbygden? JA NEJ
- Att det blir fler jobb på landsbygden? JA NEJ
- Att det minskar tillgången till god service på landsbygden? JA NEJ

**Horisontella principerna
(tillgänglighet, icke-diskriminering samt jämställdhet)**

- Innebär insatsen risk för begränsad tillgänglighet? JA NEJ
- Har icke-diskrimineringsperspektivet beaktats? JA NEJ
- Kan beslutet utestänga någon från samhället? JA NEJ
- Har man beaktat FN:s konvention angående rättigheter för personer med funktionsvariation när beslutet togs? JA NEJ
- Om **NEJ** – varför inte?

Stab, Kanslienheten

Begreppsförklaring

Barnkonventionen/barnperspektivet

Barnkonventionen tar upp barnets situation ur många synvinklar och skall naturligtvis främja helhetssynen på barnen. Enligt FN är alla under 18 år barn.

Barnens bästa i främsta rummet

- Beaktas barnets rättigheter, främst rätten till trygghet och rätten till liv och utveckling i beslutsfattandet?
- Har en sammanvägning av olika intressen gjorts?

FN:s barnkommitté har uttalat principen om att barnets bästa alltid ska beaktas och väga mycket tungt. Det kan dock finnas situationer då andra intressen kan väga tyngre, till exempel samhällsekonomiska eller säkerhetspolitiska. Principen om barnets bästa ska ges absolut prioritet när det gäller adoption och rätt till skydd mot missförhållanden och övergrepp. Till prioriterade rättigheter hör utveckling/utbildning.

Landsbygdsperspektivet

Kan de som bor och verkar på landsbygden bli diskriminerade eller åsidosatta?

Horisontella principer

Diskriminering sker när någon missgynnas eller kränks och missgynnandet eller kränkningen har samband med någon av de sju diskrimineringsgrunderna (kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder). Detta gäller även barn till personer med något av ovanstående diskrimineringsgrund.

Funktionshinderspolitiken innebär att alla människor, oavsett funktionsförmåga, ska ha samma möjligheter att vara delaktiga i samhället och ta del av mänskliga rättigheter.

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas.